

تورک بوردی

تورک ادبائلی مرکزى هیئتى طرفه نثر اولنور.

جلد ۳

کانون تانی ۱۹۲۵

نومرو ۱۵

فداکار قیزک حکایه سی بوراده بیتیور . زماننک مفکوره سنه ، حالته کورمه پک اعلا
ترتیب ایدلمشدر . کتاب او قونورسه لسانجه ، عروضجه نقصانلره رغماً مقصدک پک
آچیق و اطرافلی صورتده تصویر ایدیله بیلدیکی آکلاشیلیر .
دیمک که تورک ادبیاتی درت ، بش یوزسنه اولده بویله منظوم حکایه لریازمنش .
بوکبی اسکی اثرلر آرانه رق نلر یازلمشسه میدان چیقارلملی و تدقیق ایدلمشدر ، دیورم .
یوقاریده بحث ایتدیکم (اسکی بر منظوم حکایه) یه دائر صلاحیتدار قلم صاحب لری ده
مطالعہ لری نی یازارلر سه بنم قادر باشقه لری ده استفاده ایتمش اولور .

عزت علوی

اورتا آسیاده لومہ لر :

قیرغیزلر و مملکتلری

— ۴ —

بو (بل) دن کچمک [جوغرافیاجه برچوق یا کلشاقلر اولیور ؛ « کچید »
ایله « بل » قاریشدیریلیور . مشهور کور اوغلی چاملی بلندن و تورکیه نی جدا
طانیانلرجه معلوم چاملی بلدن مرتفع (قاره بل) دن اولسون او کره نهرک کچدا ایله
داغ بلی آراسنده کی فرقی مکتب طلبه سنه بیلدیره لم [اولومی کوزه آلمقدردیمشدک ؛
أوهت ، بورالردن کچمکه طالب اولانلر آنجق بزده (غرب تورکلرنده) تاتار ،
عربده « ساعی » واورتا آسیاده Zighits (جیکیت) [۱] دینیان پوسته سوروجیلریدر .

[۱] تورکیه ده بر (بیکیٹ) تعبیری وار ، عجا بو نردن کلدی ؟ (بیکیٹ آدام)
دیرسه ک آناتولی تورک کویلرنده (مطلقاً ناموسلی شجیع) معناسندن زیاده هر درلو مشکلاتی
افتحامه مقتدر آدام معناسی آکلاشیلیر . بوکا نشان قویاراق سوبلیه لم : آناتولینک بعض
اقسامنده مکتوبه (چکید) دنیلدیکنی ده دویمشدر . (مکتوب ایله پوسته جی) واسکی
پوسته جیلرک بیکیٹلکی ایله (شیمدیکی) بیکیٹ (لغتی آراسنده عجا هیچ مناسبت یوقی :

(مارجلان) دن روسلرک (پامیر) قلعه سنه کیدن (جیکیت) لر عمومیتله یوقاریده صایدیغمز کچیدلر آراسنده (تنکیز بای) بلنی انتخاب ایدرلر . مع مافیه شوراسی سویلیلم که : بوبلر و بویوللرده سیاحت قطب سیاحتلرندن آزرحتلی دکلدر . بز شیمدی بعض احوالی تدقیق ایتمک ایسته دیکمز قیرغیزه دونه لم : - شباط آینده کؤک یوزینه باش قالدیرمش یوجه داغلردن چیغلر یووارلامغه باشلادقلری زمان بیکیتلرک ال بیکیتی اولان قیرغیز بیله (تنکیز بای) بلنه آیاق باصمغه جسارت ایده من [۱] . بوبلده حسابسز حیوان ، حتی انسان قدیدلری سزه ایشک بویله اولدیغنی آکلایر . (آلا) داغلی دره سنده Darant Kurgan (داراووت قورغان) آوولنک (یعنی چادرلردن متشکل کوی) قیرغیزلری بکا برحکایه آکلایدلر : بو حکایه نك موضوعی اولان آدم ، اوچ قورغان (دن ۱۸۹۳ سنه سنده اورایه گلش ایدی . اوراده بیلدکلری ایله رمضان آیی کچیرمک ایسته یوردی . عودتنده (تنکیز بای) بلنده بر (بوران) یاقالاندی [بوران قار قاصیرغیسی دیمکدر] و کچیده صیرتنده کی قویون پوستنه صاریلوب درت کون یوزاوستی یاتمغه مجبور اولدی . اتلری اولدی ، ذخیره سی پریشان ، فقط کندیمی نهایت اولوم حالنده (قاره کیا) Kara-Kiza [قره قایا] یه واصل اولدی . ینه (تهرک - داوان) ده قرق کیشیلک کروانک قار آلتنده قالوب بره قدر اولدیکنی ده بیلوردم .

الحاصل بوراده قیرغیزلردن ممنویتله بحث ایتلیم ، بوتون بولمده اکثریا آنلر اوکمه صافی ، مرمر کی یوز اوزرنده بالطه و یچاقلریله مردیون یاپیورلردی . بوندن باشقه قیرغیزلرک داغاق اتلری دها دوغروسی مدیلیلری شاشیله حق حیوانلردر . بو حیوانلرک هر زمانکی یوکلری تقریباً ۱۸۰ لبره در او حیوانلر بو بویوکلرک ادیک بایرلره کدی کی طیرمانیرلر واک اوچوروم یرلردن صاغلام آیاقله اینرلر . ییچاق کی کسن بوزسدلری ، قیزاق کی قایان بوزبایرلری بونلرک صاغلام آیاغنی بوزماز .

[۱] « تنکیز » دکلدر ، « بای » بزم « بک » دیدیکمزدر . یالکیز حقیقی شیوه ایله اورتا آسیاده (بای) صرف زنکین ویا اوغوزدن « بک » دیمکدر . « بک - بهی » ایسه اصیلزاده دیمکدر . مع مافیه دکر اولمایان یرده « تنکیزبای » اسمی تورکلر آراسنده قولانیوردی دیمکدر که : بوزک تاریغنی بونکله بر مسئله دن دولایی علاقه داردر .

[لکن شمدی دوشونه جک بر نقطه یه کلیورز، مثلاً Haidar Bey (حیدر بک) کوپریسی کوریورز. (تنکیزبای) بلك يانلرنده حیدر بک کوپریسی - بالخاصه بای ایله بلك فرقندن صوکره نه دیمک اوله جق؟ تنکیز لفظنک تورکجه ده اسم خاص اوله رق قوللا نیلدیغی دعواسی تکذیبی اید، جک؟ حالبو که بن دیورم که: کچیدک (بلك) اسمی اولان (تنکیزبای) قیدیم و معتبر، کوپری پی یاپان (حیدر بک) موخردر، بناءً علیه تنکیز کلمه سی حقیقه کی دعوا مزه نقصان ویرمز، قیرغیزلر Kutshka Avalanbehe (قاچنا) دیورلر، بلکه ده (قاچغای - قاچان)، یعنی داغ باشندن قاچان معنسه در، زده جیغ کلمه سی وار.]

عاممز و آشنالغمز (سهون - هدن) لسانیه شویله سویلنن : « بزشمی، قره تپه کوینی کچد کدن صکره بر طاقم قارا کلق کورونیشلی، عصرلرک قارلریله و فورطنه لریله، بوزلریله بیرانمش شاه قه لر کوردک که : بونلر حق خلقت طالندن بری اریمه مش قارلرک ده اوزرینه یو کسلمشلردی. بوراسی Kara Kir (قاره قیر)ک هپسندن آریلش قورقنچ بر بورونی ایدی که : او ظالم و قهار (تنکیزبای) بلنی کوستر یورکی ایدی.

بوراده ارقدر جوق ذکر اولندیغی حالده (دراثوت قورغان) نه دیمک اولدیغی، حتی تورکجه یه بکزه مدیکنی البت اوقویجیلریمز دوشونیدیلر. اولاً - آسیا تاریخی ایچون دکل بر کریزگاه اولقی اوزره سویلیه لم که - (دراثوت قورغان)، صوک مستقل (قوئند) خانی اولان (خدایار) خان طرفندن (آلای) داغی وادیسنده قورولش طوپراق بر قلمه در.

هانکی قیرغیزه صورسه ک (دراثوت قورغان) ک معناسی واصلنی سکا باشقه درلو آکلاتیر؛ بعضلری دیورلر که : بو اوج قلمدن عبارتدر؛ برنجیسی : دره (وادی)؛ ایکنجیسی : (اوت)، اوچنجیسی : (قورغان) یعنی قلمه ویا استحکام (دره اوتی قلمه سی). بر طاقملری ده دیرلر که : اسم فارسی (دار-رو) یعنی (یول دارد، تیز کچ!) معنسه بر ترکییدن ایلری کلشدر. چونکه (دراثوت قورغان) حالیه سیاحه دیر که : جابوق کچ، جابوق کچ! یول تهلکه لیدر!

علی رضا بیغی

مابعدی وار